

GIOVANNI BOCACCIO
DECAMERON

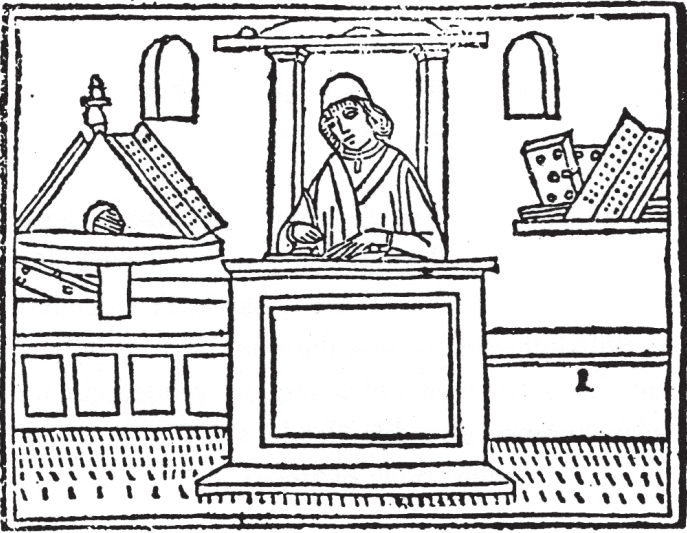
I. CİLT

İtalyanca aslından çeviri,
önsöz ve dipnotlar
Rekin Teksoy

*Yedi kadımla üç genç erkeğin
on gün boyunca anlattıkları
yüz öyküyü içeren
(Prens Galeotto* alt başlıklı)
DECAMERON**
kitabı başlıyor.*

- * Ortaçağ Fransız romanı *Lancelot* ya da *Galéhaut*'ya dayanan bu adı, Boccaccio Dante'nin *İlahi Komedyası*'nın Francesco da Rimini bölümünden (*Cehennem*, V, 137) alır. Galeotto sözcüğü "arabulucu" anlamına da kullanılır.
- ** "Decameron" sözcüğü Grekçeden (*deka emeraï*) türetilmiştir, on günün kitabı anlamına gelir.

Acıları paylaşmak insana özgü bir davranıştır; herkese yararır, özellikle de başkalarının desteğine gereksinme duymuş ve bu desteği görmüş olanlara. Böyle bir desteğe gereksinme duyup da kavuşma mutluluğuna erişenler arasında ben de varım. İlk gençliğimden bu yana karşı koyulmaz, yüce ve soylu bir sevdâyla tutuştum. Anlatacak olsam kulaklarınıza inanmaz, duyduklarınızı benim zor koşullarımla bağdaştırmazsınız. Sevdamı bilen sağduyulu kişiler beni yüreklendirseler, bana daha fazla değer verseler de, büyük acılara güçlülere göğüs germek zorunda kaldım. Sevdiğim kadının bir suçu yoktu, hak ettiğim sevinçlere izin vermeyen, içimdeki ateşi besleyen, tutkunun alevleriydi. Bu tutkuydu, yüreğimin gücünün ötesinde acılara boğulmasına yol açan. Dostların içimi ferahlatan avutucu sözleri, övülesi oyalamaları olmasaydı, hiç kuşkusuz dayanamaz, ölüp giderdim. Bereket kendisi sonsuz olan O, kesin bir yasa koyup yeryüzündeki her şeyi sonlu kıldığı için, sevdaların

en ateşlisi sevdam, aklın, mantığım, utancın ya da korkunun hızını kesemediği, belini bükemediği sevdam, geçen zamanın etkisiyle öyle duruldu ki, artık içim, teknesini fırtınalı tutkuların denizinde batmaktan kurtarmış olanların erincine kavuştu. Artık acılar sona erdi, bir zamanlar dayanılması onca zor sevdam, şimdi tatlı bir anı oldu.

Çektiklerim sona erse de, gördüğüm iyilikler, dertlerimi paylaştan dostluklar belleğimden silinmedi. Sanırım ölünceye dek de silinmeyecek. Bana göre iyilikbilirlik erdemlerin en yücesi, iyilikbilmezlik ise kusurların en büyüğü. İyilikbilmez olmadım hiç. Artık özgür olduğumu söyleyebileceğim için, sınırlı olanaklarımın elverdiği ölçüde, aldıklarımın karşılığını ödemeye çalışacağım. Bilge oldukları, mutlu oldukları için böyle bir desteğe gereksinme duymayan beni destekleyenlere değil, üzüntülerinin giderilmesini bekleyenlere el uzatacağım. Desteğim, daha doğrusu oyalamam acı çekenler için yetersiz bile olsa, yine de hızla en çok gereksinme duyulan yere ulaştırılması gerektiğine inanıyorum. Çünkü burada daha yararlı olur, değeri daha iyi anlaşılır. Ne denli yetersiz olursa olsun, bu desteğin erkeklerden çok sevdalı kadınlara verilmesi gerektiğine kim karşı çıkabilir? Sevecen yüreklerinin derinliğinde utana sıkıla gizledikleri sevda ateşi, çok daha yakıcı olur kadınlarda. Sevdanın gelmiş geçmiş kurbanları bilirler bunu. Üstelik babalarının, annelerinin, erkek kardeşlerinin, kocalarının isteklerine, keyiflerine, buyruklarına boyun eğenler kadınlardır. Zamanlarının büyük bir bölümünü, hiçbir şey yapmadan odalarının dört duvarı arasında oturarak geçirirler. İsteseler de istemeseler de, aynı saat içinde bir düşünceden bir düşünceye atlarlar; elbette tümü de iç açıcı olmaz bunların. Bu çalkantılar boyunca içlerine çöreklenebilecek bir hüznün, yerini yeni bir duyguya bırakıncaya dek çıkmak bilmez yüreklerinden.

Üstelik kadınlar direnme konusunda erkeklerden çok daha güçsüzdürler.

Hepimizin açıkça görebileceği gibi, sevdalı erkekler böyle bir durumla karşılaşmazlar. Sıkıldıklarında, üzüldüklerinde sıkıntılarından üzüntülerinden sıyrılmak, oyalanmak için çeşitli yollara başvurabilirler. Çıkıp dolaşabilir, bir sürü şey işitip görebilir, şahin yetiştirebilir, ava gidebilir, at binebilir, balık tutabilir, oyun oynayabilir, alışveriş yapabilirler. İlgilerinin tümü ya da bir bölümü bu etkinliklere yönelince, en azından bir süre için dertler unutulur. Ardından, şu ya da bu biçimde bir avuntu gelir, acı azalır.

Kadınlar örneğinde gördüğümüz gibi, yazgının, gücü az olanlara destek vermede cimri davranışının haksızlığını bir ölçüde gidermeye çalışacağım. Seven kadınlara -bunların dışındakilere iğne, iğ, çikrik yeter- destek olmak, kucak açmak amacıyla artık geçmişte kalan ölümcül veba salgınından kaçmak için bir araya gelen, yedi kadınla üç genç erkekten oluşan dürüst bir toplulukta on gün boyunca anlatılan yüz öykü, masal ya da meseli ve söz konusu kadınların sevdikleri için söyledikleri şarkıları aktaracağım. Bu öyküler günümüzde ya da geçmişte geçen, kimisi neşeli kimisi hüznü gönül ilişkilerini ve başka türden olayları içerecek. Sözü ettiğim kadınlar öykülerimi okurlarsa, hem öykülerin eğlenceli içeriğinden keyif alacak, hem de kaçınılması ya da benimsenmesi gereken davranışlar konusunda hiçbir çaba harcamadan yararlı bilgiler edinmiş olacaklar. Tanrı'nın izniyle amacıma ulaşırsam, beni zincirlerimden çözüp onları eğlendirmeme olanak sağladığı için Sevdâ'ya gönül borcu duysunlar.

*Decameron'un birinci günü başlıyor.
Yazar birazdan ortaya çıkacak kişilerin hangi
nedenle bir araya geldiklerini açıklıyor.
Sonra da, Pampinea'nın başkanlığında,
bu kişilerden her biri
en sevdiği öyküyü anlatıyor.*

İç dünyanızın nasıl duyarlı olduğunu düşündükçe, bu kitabın başlangıcının sizleri üzüntüye boğmasından korkuyorum, sevgideğer kadınlar. Çünkü kitabımın giriş bölümünün konusu, bugün sona ermiş olsa da, yol açtığı yıkımı görenlerin, duyanların, acısını anılarında taşıdıkları ölüm saçan veba salgını. Sakın, ürküp de okumaktan vazgeçmeye kalkmayın. Kitabın gözyaşları, ahlar vahlar içinde sürüp gideceğini sanmayın. Başlangıcın ürkütücülüğü mü, diyorsunuz? Yanıbaşında bir ovanın uzandığı, dik, sarp bir tepeye tırmandığınızı düşünün. Çıkış ne denli çetin olursa, ova o denli güzel görünür gözlere. Sevincin bittiği yerde hüznün başlar ama sevinç geri geldiğinde de dertler sona erer. Bu kısa (kısa diyorum, çünkü birkaç sayfa sürecek) sıkıntıyı, size söz verdiğim gibi keyifli, neşeli bölümler izleyecek. Bu açıklamayı yapmasaydım, giriş bölümü böyle bir beklentiye yol açamazdı sizde. Sizi, istediğim yere, önerdiğim sarp yol yerine başka bir yoldan götürmeyi doğrusu ben de isterdim. Ama daha sonra okuyacaklarınızın kaynağını açıklamak için bu anımsatmayı yapmak zorundaydım. Kaçınılmaz bir zorunluk yazdırdı bu girişi bana.

Tanrının oğlunun insan kılığına girişinin bin üç yüz kırk sekizinci yılında* İtalya'nın ünlü kentlerinin en soylusu Floransa'da, ölüm saçan bir veba salgını baş gösterdi. İster yıldızların etkisiyle ortaya çıkmış olsun, ister insanların işledikleri suçlar nedeniyle Tanrı tarafından gönderilmiş olsun, veba birkaç yıl önce doğu ülkelerinde görülmüş, çok sayıda can kaybına yol açmıştı. Daha sonra durmadan yayılarak Batı'ya ulaştı. Koruyucu önlemler etkisiz kaldı. Özel görevliler kentin çöplerini temizlediler. Hastaların kentten içeri girmeleri yasaklandı. Sağlık önlemleri arttırıldı. Ayinlerde bir kez değil, belki bin kez aman dilendi. Sofular Tanrı'ya yakardılar. Hiçbiri işe yaramadı. Sözümlü ettiğim yılın baharının ilk günlerinde, amansız hastalık birden korkunç etkisini göstermeye başladı.

Doğuda, hastanın burnundan kan gelmesi, ölümün kaçınılmazlığının belirtisi sayılıyordu. Bizde ise, salgının başlangıcında erkeklerde de, kadınlarda da, kasıkta, koltuk altlarında yumrular ortaya çıkıyordu; kimisi elma, kimisi yumurta büyüklüğüne ulaşıyor, kimisi daha iri, kimisi daha ufak oluyordu. Halk dilinde hıyarcık deniyordu bunlara. Önce ortaya çıktıkları yerden sonra ölüm tohumları ekmek için vücudun her yerine yayılıyorlardı. Daha sonra, hastalığın belirtisi kara ya da mor lekeler dönüşüyor, lekeler kollarda, bacaklarda, vücudun başka yerlerinde görülüyor, kimi kez iri, aralıklı, kimi kez küçük, yanyana oluyorlardı. Hıyarcığın kaçınılmaz bir ölüm belirtisi olması gibi, leke de taşıyıcı için aynı anlama geliyordu. İyileşme bir yana, biraz düzelme sağlayan hiçbir ilaç, hiçbir çare yoktu. Belki hastalığın yapısı engeldi buna. Belki de hekimler bilgisizdi (diplomalılarının yanı sıra, hiçbir tıp bilgisi edinmeden hekimlik yapan kadınların, erkeklerin sayısında

* Yeni yıl her yerde 1 Ocak'ta (İsa'nın sünneti) başlamıyor, kimi yerlerde 25 Aralık'ta (İsa'nın doğumu), Floransa gibi kimi yerlerde ise 25 Mart'ta (Merem'in gebe kalması) başlıyordu

büyük artış olmuştu). Bilgileri hastalığın kökenine inmeye, gerekli ilaçları bulmaya yetmiyordu. İyileşebilen hasta yok gibiydi, sözünü ettiğim belirtilerin ortaya çıkmasını izleyen üç gün içinde hasta ölüyordu. Hastaya göre, ölüm daha erken ya da daha geç olabiliyordu; genellikle ateş görülüyor, başka belirti ortaya çıkmıyordu.

Hastalar gün boyunca hastalığı sağlıklı insanlara bulaştırdıklarından, salgın hızla yayılıyordu; tıpkı yanı başındaki kuru, yağlı nesnelere beslenen bir ateş gibi. Hastalık yalnızca hastaların sağlıklı kişilerle konuşmaları, birarada olmaları sonucunda onlara da bulaşıp ölmelerine yol açarak yayılmıyordu; hastaların giysilerine, elledikleri, kullandıkları nesnelere dokunmanın da hastalığı yaydığı anlaşılıyordu. Şimdi söyleyeceklerime şaşacaksınız. Eğer birçokları gibi gözlerimle görmüş, sözüne güvenilir kişilerden duymuş olmasam, ben de zor inanır, hele yazmaya hiç kalkışmazdım. Sözünü ettiğim bulaşıcı hastalık, öyle doğal bir biçimde yayılıyordu ki, bulaşma yalnız insandan insana olmuyor, sık sık şaşırtıcı bir olayla karşılaşılıyordu. Bir vebalının, ya da vebadan ölen birinin eşyalarına insan türünün dışında bir canlı değecek olsa, hastalığı kapmakla kalmıyor, kısa süre içinde ölüp gidiyordu. Daha önce dediğim gibi, bakın bir gün gözlerimle neye tanık oldum. Bulaşıcı hastalıktan ölen bir garibin yırtık pırtık giysilerini sokağa atmışlardı. Giysilerin yanına gelen iki domuz, alışkanlıkları uyarınca, önce tırmaladılar giysileri, sonra dişleyip burunlarını sürttüler. Hemen ardından da zehirlenmiş gibi sendelediler, ölü olarak yığıldılar uğursuz giysilerin üstüne.

Bu olay olsun, aynı türden benzer ya da daha beter olaylar olsun, sağ kalanlarda değişik korkulara, kaygılara yol açıyordu. Herkes aynı çirkin davranışı benimsiyor, hastalardan,

eşyalardan uzak duruluyordu. Böyle davranınca, yaşamın güvence altına alındığına inanılıyordu.

Böylesine büyük bir tehlikeye karşı koyabilmek için, düzenli yaşamak, her türlü aşırıktan kaçınmak gerektiğini öne sürenler oluyordu. Bunlar biraraya gelip başkalarıyla ilişkilerini kesiyorlardı. İçinde hiç hasta bulunmayan, daha rahat yaşanabilecek evlere kapanıyor, lezzetli yemekler yiyor, iyi şaraplar içiyor, eğlencenin her türlüşünden kaçınıyorlardı; kimsenin kendileriyle konuşmasına izin vermiyor, ölüm ve hastalık konusunda dışarıdan gelebilecek haberlere kulaklarını tıkıyor, müzik dinlemekle, ellerinin altında ne varsa onunla yetiniyorlardı.

Kimileri ise tam tersini yapıyordu bunların. Kendini içkiye, eğlenceye vermenin, şarkı söyleyip sokaklarda avarelik etmenin, canlarının istediği her şeyi yapmanın, olup bitenleri alaya almanın böyle bir yıkıma karşı en iyi çare olduğuna inanıyorlardı. Dediklerini uygulamak için de, gece demeden, gündüz demeden meyhane meyhane dolaşiyor, içip içip sızarak kendilerini avutuyorlardı. İnsanlar yaşamak umudunu yitiriyordu, canından da, malından mülkünden de bezmeyen kalmamıştı. Evlerin çoğu sahipsizdi; buralara yerleşen yabancılar eve sahip çıkıyor, onlar da ellerinden geldiğince hastalıktan kaçıyorlardı. Kenti saran bunca acı, bunca sıkıntı karşısında Tanrı'nın yasalarının da, insanların koydukları yasaların da geçerliği kalmamıştı. Yasaları koyanlar, uygulayanlar, tıpkı öteki insanlar gibi ölmüşler, hastalığın pençesine düşmüşler ya da yardımcısız kaldıkları için çalışamaz duruma gelmişlerdi. Bu nedenle herkes her aklına geleni yapabiliyordu.

Değindiğim iki yaşama biçiminin yanısıra, birçok kişi de ortalama bir yol tutturmuştu. Bunlar, ilk yöntemi seçenler gibi boğazlarına düşkün olmuyor, ikinci yöntemi seçenler gibi aşırı

içki içmiyorlardı. Gerektiği kadar yiyip içiyor, evlerine kapana-
cak yerde çıkıp dolaşıyorlardı. Ellerinde çiçekler, kokulu otlar,
çeşitli baharat oluyordu. Bu bitkileri sık sık burunlarına götürüp
kokluyorlardı. Cesetler, hastalar, ilaçlar pis kokularıyla havayı
kirlettikleri için, koku solumanın beyni korumanın en iyi yolu
olduğuna inanıyorlardı. Kimileri de daha kesin kararlar alıyor,
vebadan kaçınmanın en iyi ilacının kaçıp gitmek olduğunu söy-
lüyorlardı. Bu görüşü benimseyenler kendi canlarından başka
bir şeyi umursamıyorlardı; bir sürü kadın erkek, kenti, akrabala-
rını, mallarını mülklerini terk edip başka yerlere, en azından
Floransa dolaylarına gidiyordu. Günah işleyen insanları veba ile
cezalandıran Tanrı'nın öfkesinin gittikleri yere ulaşamayacağı-
na, yalnızca kentin surları içinde kalanları etkileyeceğine inanı-
yorlardı. Kentte kalmanın ölümü göze almak anlamına geldiği
konusunda başkalarını uyarmaktan kaçınıyorlardı.

Bu yollardan birini seçmek ölümden kurtulmak anlamına
gelmiyordu. Hangi yolu seçerlerse seçsinler, nerede bulunur-
larsa bulunsunlar, daha önce sağlıklı olanların çoğu hastalığa
yakalanıyor, yazgısıyla başbaşa kalarak eriyip gidiyordu.
Herkes birbirinden kaçıyor, komşu komşuya sırt çeviriyordu.
Akrabalar görüşmüyor, birbirlerinden uzak duruyorlardı.
Salgın, erkeklerin, kadınların yüreklerine öyle bir korku sal-
mıştı ki, erkek kardeş erkek kardeşten, amca yeğenden, kız
kardeş erkek kardeşten, dahası koca karısından kaçır olmuştu.
En önemlisi, belki inanmayacaksınız, analar babalar, çocukla-
rı sanki kendilerinin değilmiş gibi davranıyor, onları görmeye
gitmiyor, yardım ellerini uzatmıyorlardı. Bu nedenle erkekli
kadınlı birçok hasta, yalnızca dostlarının (eğer dostları kal-
mışsa) sevecenliğinden, hizmetçilerinin açgözlülüğünden
başka bir dayanağa sahip olamıyordu. Hizmetçi ücretleri çok
yüksekti ama yine de adam bulmak zordu. Bulunabilenler

kaba saba, çoğu kez elinden iş gelmeyen, işini bilmeyen kadınlar erkeklerdi. Bütün yaptıkları, hastaya istediği şeyleri vermek, bir de son nefesinde yanibaşında bulunmaktı. Aldıkları ücret yüksekti ama karşılaştıkları tehlike de yüksekti. Komşular, akrabalar, dostlar hastalardan kaçtığı, hizmetçi bulmak zorlaştığı için, daha önce olmayan yeni bir uygulama çıkmıştı ortaya. Hastalanan bir kadın güzel de, soylu da olsa, yanında hizmet eden erkek yaşlı da olsa, genç de olsa, hastalığı gerektirdiğinde sanki karşısında bir kadın varmış gibi, hiç çekinmeden vücudunun her yerini gösterebiliyordu ona. Ama bu davranış, iyileşen hastaların namus anlayışında gevşemeye yol açabiliyordu. Öte yandan, yardım edilse iyileşebilecek birçok kişi, kendi başına bırakıldığı için ölüp gidiyordu. Hastalar gerekli bakımdan yoksun kaldıkları, salgın da yayılmayı sürdürdüğü için, gece olsun gündüz olsun, insanlar durmadan ölüyor, ölü sayısının yüksekliğini duymak, hele ölümlere tanık olmak geride kalanları şaşırtıyordu. Zorunluklar, sağ kalanları daha önce kentte geçerli geleneklerle çelişen davranışlar benimsemeye yöneltiyordu.

Gelenektir, ölenin kadın akrabaları, kadın komşuları ölü evinde toplanıp ölenin akrabalarıyla birlikte ağlaşırlar. Evin önünde de ölenin yakınları, komşuları, mahalleli toplanır. Ölenin toplumsal konumuna göre din adamları da katılır onlara. Ölenle aynı toplumsal konumdaki insanlar tabutu omuzlarına alırlar, cenaze alayı mumlar, ilahiler eşliğinde, ölenin ölmeden önce seçtiği kiliseye doğru yola çıkar. Salgının yoğunluğu artınca, bu gelenek büyük ölçüde bir yana bırakıldı. Yeni bir uygulama aldı yerini. Birçok kişinin, ölümlerinde yanında çok sayıda kadın olmuyordu. Çoğu insan, tek başına bu dünyadan geçiyordu. Yakınlarının yürek parçalayan çığlıklarından, acılı gözyaşlarından yoksun kalmayanların sayısı çok azdı. Bunların

yerini kahkaha, şaka, eğlence almıştı. Can derdine düşen kadınlar, özveriyi bir kenara bırakıp kolayca ayak uydurmuşlardı bu yeni geleneğe. Cenazenin kiliseye götürülmesine eşlik eden komşu sayısının onu, on ikiyi bulması az rastlanan bir olaydı. Üstelik saygın, kentsoylu kişiler de değildi cenazeyi taşıyanlar; kendilerine cenazeci adını yakıştıran, parayla tutulmuş, toplumun en alt kesiminden, ne idiği belirsiz mezar kazıcılarıydı. Tabutu omuzlayıp ölenin ölmeden önce belirlediği kilise yerine, çoğu kez en yakın kiliseye götürüyorlardı koşar adımlarla. Önden üç, dört papaz çömezi gidiyor, bunların elinde kimi kez ufacık mumlar oluyor, kimi kez ise hiç mum olmuyordu. Papaz çömezleri uzun uzadıya ayın yapmak zahmetine girmiyor, mezar kazıcıların yardımıyla, tabutu buldukları ilk boş mezara yerleştiriyorlardı.

Ayak takımı olsun, orta sınıfın büyük bir bölümü olsun, acınacak yoksunluklar içindeydi. Yoksulluk ya da umut, bu insanların çoğunu eve kapatmıştı. Yanıbaşlarında her gün binlerce kişi hastalığa yakalanıyordu. Yardım eden, bakan olmadığı için de göz göre göre ölüyordu hepsi. Kimisi, gündüz ya da gece vakti sokakta veriyordu son soluğunu. Çoğunluk ise evinde ölüyordu. Kokuşan bedenlerin iğrenç kokusu, önce komşulara ulaştırıyordu ölüm haberini. Ölenlerin cesetleri taşıyordu her yandan.

Ölene besledikleri sevgiden çok, cesetlerin kokmasının yol açtığı büyük tehlikeyi önlemek için, komşular hemen harekete geçiyorlardı. Bulabilirlerse taşıyıcıların da yardımıyla, ölüyü evden çıkartıp kapının önüne koyuyorlardı. Özellikle sabahları sokağa çıkanlar, bir yığın ölüyle karşılaşıyorlardı. Daha sonra tabut getiriliyordu. Tabut bulunamayacak olursa, ceset bir tahtanın üstüne yerleştiriliyordu. Çoğu kez, aynı tabuta iki üç ceset koyuluyordu. Karı kocanın, iki üç kardeşin,

baba oğulun, iki akrabanın aynı tabuta koyulduğu çok oluyordu. Ellerinde haçlarıyla yürüyen iki papazın ardından, taşıyıcılar kim bilir kaç kez üç, dört tabut birden götürmüşlerdi. Bir cenaze gömeceklerini sanan papazlar, altı, sekiz, kimi kez de daha fazla cenaze gömmek zorunda kalıyorlardı. Üstelik ölüler gözyaşı, mum, cenaze alayı gibi saygı gösterilerinden de yoksun bırakılıyordu. Tersine, ölüm öyle sıradan bir olay olmuştu ki, ölenlere bugün keçi leşlerine gösterilen saygı bile gösterilmiyordu. Yaşamın olağan akışı içinde karşılaşılan ufak tefek mutsuzluklar ölümün kaçınılmazlığını bilge kişilere bile benimsetemezken, karşılaşılan yıkımın büyüklüğü, herkesin acımasız ölüme boyun eğmesini sağlamıştı.

Yukarıda sözünü ettiğim cesetler, günün hemen her saatinde kiliselere taşıyor, geleneklere uyup her ölüye ayrı bir yer verilecek olursa, mezar sıkıntısı çıkıyordu ortaya. Mezarlar dolduğu için, kiliselerin yanındaki mezarlıklarda derin çukurlar kazılıyor, yüzlerce ölü birarada gömülüyordu. Ölüler, gemi ambarlarındaki mallar gibi kat kat istif ediliyor, sonra biraz toprak atılarak çukurun üstü örtülüyordu.

Kentin başına gelenlerin daha fazla ayrıntısına girmeyip o korkunç dönemin çevredeki köyleri de bağışlamadığını eklemekle yetineceğim. Surlarla çevrili kasabalar, küçük bir kent görünümündeydi. Ovalara dağılmış köylerde ne ilaç vardı, ne bakıcı. Yoksul köylülerle aileleri, gece gündüz demeden evde, sokakta, tarlada düşüp ölüyorlardı; ama insan gibi değil, hayvan gibi. Köylüler de kentliler gibi tam bir umursamazlığa gömülmüşlerdi; mallarını, işlerini önemsemiyor, sanki her yeni günün ölümü getirmesini bekliyorlardı. Toprağın, hayvanların, o güne dek harcadıkları emeğin daha iyi ürün vermesini amaçlayacak yerde, ellerinin altında ne varsa tüketiyorlardı. Öte yandan sığırlar, eşekler, koyunlar, keçiler, tavuklar,

dahası insanın en sadık dostu köpekler ortada kalmış, buğdayları biçilmemiş, kaldırılmamış tarlalarda başıboş dolaşıyorlardı. Hayvanların çoğu sanki akli varmış gibi davranıyordu. Gün boyunca otluyor, akşam da başlarında çoban olmadan ahıra dönüyorlardı.

Köyleri bırakıp yine kente dönelim biz. Tanrı'nın, belki de bir ölçüde insanların öfkesi öyle güçlü esmiş, mart ile temmuz arasında salgın öyle güçlü bastırılmış, bir sürü hasta öyle yetersiz bakım görmüş ya da hasta olmayanları ürküttükleri için, kendi başlarına bırakılmıştı ki, Floransa kentinin surları içinde ölenlerin sayısı en azından yüz bini bulmuştu. Salgından önce, kentte bu kadar insan yaşadığı kimin aklına gelirdi? Kadınlı erkekli ailelerin yaşadığı kim bilir kaç koca saray, kaç güzel konak, kaç soylu ev boşalmış, tek bir uşaktan bile yoksun kalmıştı. Kim bilir ne ünlü aileler, ne büyük topraklar, ne değerli servetler yasal mirasçısız kalmıştı. Galenos, Hipokrates ya da Eskulapius'un* bile sapasağlam diyecekleri kim bilir kaç kişi sabah kahvaltısını ailesi, eşi dostu ile ettikten sonra, akşam bastırıldığında, öteki dünyada atalarıyla birlikte sofraya oturmuştu.

Hep üzücü olaylar anlattığım için, ben de üzülüyorum. Bundan böyle, üzerinde durulması gerekmeyen konulara değinmeyeceğim. Kentin artık neredeyse bomboş kaldığı o günlerde, bir salı sabahı kutsal Santa Maria Novella kilisesinde bakın neler oldu (sözüne güvenilir birinden duydum bunları). Kilisede yalnızca yedi kadın vardı. Yas giysilerine bürünmüş kadınlar, kutsal ayini dinledikten sonra biraraya geldiler. Biri öbürünün arkadaşı, komşusu ya da akrabasıydı. Hiçbirinin yaşı yirmi sekizi geçmiyordu, en gençleri ise on sekizin altında değildi. Akıllı, soylu, güzel, dürüst kadınlardı. Elimden gelse

* Galenos ile Hipokrates II. ve V. yüzyıllarda yaşayan ünlü hekimler; Eskulapius, Yunan mitolojisinde tıp tanrısı.

gerçek adlarını verirdim size, ne var ki, adlarını saklı tutmamı gerektiren bir neden var. Ne mi? İçlerinden hiçbirinin günün birinde, benim anlatacağım, sizin de dinleyeceğiniz öyküler nedeniyle utanç duymasını istemiyorum. Eğlence kuralları günümüzde oldukça katı. Oysa o dönemde, yukarıda değindiğim nedenler yüzünden, kurallar yalnızca bu yaştakiler için değil, çok daha olgun kadınlar için bile daha gevşekti. Ayrıca övülmesi gereken bir yaşam biçimini aşağılamak, saygın bir kadının namusuna çamur atmak için dedikodu fırsatı kollayan kötü niyetlilerin eline de konu vermek istemiyorum. Anlatacaklarımın kolay anlaşılması için, her birine niteliklerine uygun bir ad vereceğim. En büyüklerine Pampinea diyeceğim, ikinciye Fiammetta, üçüncüye Filomena, dördüncüye Emilia, beşinciye Lauretta, altıncıya Nefile, sonuncuya da Elissa. Adların hepsi uyuyor sahiplerine. Kadınlar önceden sözleşmemişler, rastlantı sonucu kilisenin bir köşesinde bir araya gelmişlerdi. İskemleleri bir halka oluşturunuyordu. *Pater noster*'leri* dinlemiyor, derin derin iç geçirip olaylarla ilgili görüşlerini açıklıyorlardı birbirlerine. Bir süre sonra herkes susunca, Pampinea konuştu:

“Sevgili kadınlarım benim, bir hakkı dürüst bir biçimde kullanmanın başkalarına zarar vermediğini, benim gibi siz de bilirsiniz. Dünyaya gelen bir insanın varlığını korumaya, savunmaya çalışması hakların en doğalı sayılır. Öyle benimsenir ki bu gerçek, insanın kendi varlığını sürdürmek için bir başkasını öldürmesi bile, kimi kez suç olmaz. Her ölümünün iyi yaşamasını amaçlayan yasalar bu olanağı bile tanıdığına göre, bizim de sağlığımızı korumak için, başkalarına zarar vermeyecek her önlemi almamız doğal olmaz mı? Bu sabah yaptıklarımızı, her gün yaptıklarımızı değerlendirdiğimde,

* *Pater Noster* (babamız), Hıristiyanlıkta bir dua.

konuştuklarımızın anlamını, niteliğini tartmaya kalktığımda, her birimizin kendi canının derdine düştüğünü görüyorum; sizler de varıyorsunuzdur bu sonuca. Şaşırmıyorum hiç; beni şaşırtan, her birimizi haklı olarak ürküten tehlikeye karşı hiçbir önlem almayışımız, kadın olarak tepki göstermeyişimiz.

Yalnızca, kaç kişinin ölüp mezarlığa götürüldüğünün, sayıları neredeyse sifıra inen papazların ayinleri zamanında yapıp yapmadıklarının hesabını tutmakla, ya da uğradığımız yıkımın büyüklüğünü belli etmek için yas giysilerine bürünmekle yetiniyoruz burada. Kiliseden çıktığımızda da, sedye sedye ceset, hasta taşındığını görüyoruz sokaklarda; kent dışına sürülmüş ama adalet görevlilerinin hastalanmasından, ölmelerinden yararlanarak geri dönüp yeni suçlar işlemeye hazırlanan suçluları görüyoruz; ‘şunlar öldü, şunlar can çekişiyor’ çılgınlıklarını duyuyoruz her yerde; ölümlerin ardından gözyaşı dökecek kimse kalmış olsa, hıçkırıktan geçilmezdi kentte. Eve döndüğümde, bir tek uşaktan başka kimseyle karşılaşmayınca korkuya kapılıyorum, tüylerim diken diken oluyor. Bilmiyorum siz de aynı duyguya kapılıyor musunuz? Evin neresine gidersem gideyim, neresinde olursam olayım, ölenlerin hayallerini görüyorum. Yüzleri eskisine benzemiyor, nereden edindiklerini bilemediğim korkunç bir yüzleri oluyor; ürperiyorum.

Demek istediğim kiliseye, eve kapanmakla hata ediyoruz. Gidebilecek başka yeri olan, bizim gibi hâli vakti yerinde herkes gitti, bir biz kaldık. Olanakları elverenlerin, tek başlarına ya da toplu olarak, gece gündüz, iyi kötü ayırımı yapmadan, canlarının istediği gibi yaşadıklarını görüyor, duyuyoruz. Üstelik yalnızca gününü gün edenler değil, manastırlara kapanmış olanlar bile benimsiyorlar bu yolu. Dertlerden kaçmak için, kuralları bir yana bırakıp tensel zevklere veriyorlar kendilerini.

Bu çarpıcı örnekler varken, ne bekliyoruz? Ne işimiz var burada? Sağlığımıza özen göstermede, niye onlardan daha ağır davranıyor, tembellik ediyoruz? Yoksa vücudumuzu yaşama bağlayan zincirlerin başkalarının zincirlerinden daha güçlü olduğuna inanıyor, hiçbir gücün bize saldıramayacağını mi sanıyoruz? Yanlış yapıyor, kendimizi kandırıyoruz. Böyle düşünmek çılgınlık. Kaç genç kadının, kaç genç erkeğin amansız hastalığa kurban gittiğini anımsarsak, demek istediklerimiz daha iyi anlaşılır. Gururumuz yüzünden ölümün pençesine düşecek olursak, ne yaparsak yapalım kurtaramayız kendimizi.

Bilmem paylaşıyor musunuz dediklerimi? Yapayalnız kadınlar olduğumuza göre, biz de, daha önce gidenler, her gün gitmekte olanlar gibi buralardan gidelim, diyorum. Hem ölümden, hem de ahlak dışı davranışlardan kaçmış oluruz. Hepimizin birer köy evi var. Bu evlere gidip onurlu bir yaşam sürdürelim. Gönlümüzce yaşayıp güler eğlenelim, aklın sınırları dışına taşmayan zevkler tadalım. Oralarda kuşlar cıvıldaşır, ovalar, tepeler yeşillere bürünür. Başaklar denizler gibi dalgalanır. Ağaçlar bin bir çeşit olur. Gökyüzü öfkeli olduğünde bile, kentin artık içi bomboş kalan surlarından daha etkiliyici güzellikler sunmaktan geri kalmaz. Hava daha temizdir oralarda. Şu ara gereksinme duyduğumuz her şey daha bol olduğu gibi, dert de azdır. Gerçi köylüler de tarlalarda düşüp ölüyorlar, tıpkı kentliler gibi. Ama evler, insanlar daha az olduğu için, aynı sıkıntı basmaz yaşayanları. Üstelik aklımız arkada da kalmayacak. Yakınlarımız ölerek ya da ölümden kaçarak, sanki kendileriyle hiçbir bağımız kalmamış gibi, bizi sıkıntılarla başbaşa bırakmadılar mı? Bir başımıza kalmadık mı? Bu nedenle alacağımız karar yüzünden kimse eleştiremez bizi. Bu karara varmazsak, acı, sıkıntı, belki de ölüm olur sonumuz.

Dediklerimi onaylıyorsanız hizmetçilerimizi, üstümüzü başımızı alalım, bir gün bir yerde, bir gün başka bir yerde günümüzü gün etmeye çalışalım. En doğru yolun bu olduğuna inanıyorum. Daha önce ecel şerbetini içmezsek Tanrı'nın bu yıkımın sonunu nasıl getireceğini de görmüş oluruz, böylece. Birçokları gibi, onurumuzdan vererek burada kalmaktansa, onurumuzla çıkıp gitmenin bize daha yaraşacağını da eklemek istiyorum.”

Pampinea'yı dinleyen öbür kadınlar öneriyi onaylamakla yetinmeyip sanki yerlerinden kalkar kalkmaz yola çıkacaklarmış gibi, yolculuğun en ince ayrıntılarını tartışmaya koydular. Ölçüyü elden bırakmayan Filomena:

“Kadınlar” dedi, “Pampinea'nın dedikleri çok doğru ama ben sizin gibi hemen yola çıkılmasından yana değilim. Unutmayın ki, hepimiz kadınız. Kadınların akıllarının her işe ermediğini, erkeklerin desteği olmaksızın kendilerini çekip çeviremediklerini bilmeyecek toylukta değiliz hiçbirimiz. Oynak, huysuz, kuşkucu, ürkek, ödleklidir kadın. Bizi yönlendirecek birisi olmazsa, korkarım kısa sürede dağılırız. İşe girişmeden önce, bunun çaresini düşünmemiz iyi olur.”

Elissa söze girdi:

“Haklısın, erkekler kadınlara yol gösteriyorlar, erkeklerin getirdiği düzen olmadıkça, giriştiğimiz işlerin çok azı başarıya ulaşabiliyor. İyi de, nereden erkek bulacağız? Biliyorsunuz, ailelerimizdeki erkeklerin çoğu öldü. Sağ kalanlar da oraya buraya gittiler, bizi kaçırmaya zorlayan nedenler yüzünden. Kim bilir hangi arkadaşlarıyla biraraya geldiler. Tanımadığımız erkeklerden yardım istemek de yakışık almaz. Sağlığımızı düşünüyorsak, dinlenmeye eğlenmeye gittiğimiz yere üzüntü, sıkıntı götürmemek için her önlemleri almak zorundayız.”

Kadınlar böyle konuşurken, kiliseye en gençleri yirmi beş yaşın üstünde görünen üç genç erkek girdi. Ne yaşanan

günlerin çetinliği, ne dostların akrabaların ölümü, ne de tehlike korkusu içlerindeki sevda ateşini söndürmüştü. Birinin adı Panfilo, ikincinin Filostrato, sonuncunun da Dioneo idi. Hepsi cana yakındı, görgülüydü. Her şeyin alt üst olduğu bugünlerde, kendilerini oyalayabilmek için sevgililerini aramaya çıkmışlardı. Bereket, üçünün de sevgilisi yedi kadının arasındaydı, geri kalan kadınların bir bölümü ise akrabalarıydı. İki taraf da birbirini aynı anda gördü. Pampinea gülümseyerek:

“Talihimiz varmış” dedi. “Değerli, akıllı üç genç çıktı karşımıza. Kendilerine bu görevi verecek olursak, seve seve yardımcı olur, korurlar bizi.”

Gençlerden birinin sevgilisi olduğu için yüzü utançtan pespembe kesen Neifile:

“Olacak şey mi, Pampinea! Ben de biliyorum, bu çocukların her biri için ancak iyi şeyler söylenebilir. Bizim isteyeceğimizden daha önemli işlerin de üstesinden gelebilirler. Yalnız bize değil, değerlerinin, güzelliklerinin yanına varamayacağımız kişilere bile eşlik edebilir, yardımcı olabilirler. Ama içimizden bazılarına tutkun olduklarını bilmeyen yok. Bizimle gelirse, istesek de istemesek de dedikodu, eleştiri konusu oluruz.”

Bunun üzerine Filomena dedi ki:

“Olalım. Ben dürüst yaşadık, içim rahat olduktan sonra, isteyen istediğini desin benim için. Tanrı da, gerçekler de benden yana olurlar. Eğer bizimle gelmeyi kabul ederlerse, Pampinea'nın dediğini yineleyip talihimiz varmış diyelim.”

Bu sözlere karşı çıkan olmayınca, erkekleri çağırıp konuyu açmaya, çıkacakları yolculukta kendilerine eşlik etmelerini istemeye karar verdiler. Erkeklerden biriyle kan hısımlı olan Pampinea yerinden kalkıp onlara doğru yürüdü. Erkekler durmuş, ona bakıyorlardı. Pampinea gülümseyerek selam verdi,

vardıkları kararı açıkladı, kendilerine birer kardeş gibi eşlik etmeyi kabul etmelerini istedi, arkadaşları adına. Erkekler önce şaka ettiğini sandılar. Ama önerinin ciddi olduğunu görünce seve seve kabul ettiler. Bir an önce yola çıkmak için ne gibi hazırlıklar yapılması gerektiği kararlaştırıldı. Siparişler verildi, gidilecek yere haber salındı. Ertesi gün çarşambaya rastlıyordu. Yedi kadınla hizmetçilerinden dördü, üç erkekle uşakları şafakla birlikte kentten çıkıp yola koyuldular. Surlardan iki mil uzağa varır varmaz da, ilk konak yerine ulaşmış oldular.

Yolların oldukça uzağında alçak bir tepeydi burası. Çeşitli ağaçlar, yemyeşil bitkiler insanın gözünü okşuyordu. Tepenin doruğunda, kocaman, güzel avlulu bir bina vardı. Revaklar, salonlar, odalar göz alıcı duvar resimleriyle donatılmıştı. Çevrede çayırar, büyüleyici bahçeler uzanıyordu. Kuyuların suları buz gibiydi. Mahzenlerde ise ölçülü, uslu kadınlardan çok, ağzının tadına düşkün akşamcılarının ilgisini çekecek değerli şaraplar dinleniyordu. Her taraf pırl pırlıdı, odalarda yataklar yapılmış, dört bir yana mevsim çiçekleri, kokulu otlar yerleştirilmişti. İşte böyle bir ortamla karşılaşan yolcular yerleşir yerleşmez, erkeklerin en genci, en sevimlisi, en şakacısı Dioneo söz aldı:

“Kadınlar” dedi, “biz buraya kendi isteğimizle değil, sizin öneriniz üzerine geldik. Sıkıntılarınızı ne yaptınız, bilemiyorum. Benimkileri sorarsanız, az önce sizinle birlikte çıkarken, kentin kapılarında bıraktım hepsini. Eğer -saygınlığınızı elverdiği ölçüler içinde- gülüp eğlenmeye, şarkılar söylemeye hazır değilseniz, izin verin ben gideyim. Kente dönüp kara düşüncelere dalayım yeniden.”

Pampinea, güleç bir yüzle, sıkıntılarından arındığını söyledi.

“Haklısın Dioneo. Gönlümüzce yaşayabilmek için kentin acılarından kaçtık. Ama kurala bağlanmayan hiçbir şey uzun

ömürlü olmaz. Bu güzel topluluğu oluşturmak düşüncesi benden çıktı. Neşemizi sürekli kılabilmek için, dediklerini yerine getireceğimiz, sayacağımız bir başkan seçmemiz doğru olur. Onun da tek düşüncesi, günlerimizi mutlu kılmak olmalı. Herkesin görev sorumluluğu duyabilmesi, yöneticiliğin keyfini çıkartabilmesi, kimsenin kimseyi kıskanmaması için, derim ki, hepimiz bir günlüğüne bu sorumluluğu yüklenelim, bu onuru taşıyalım. İlk yöneticiyi oylama ile seçelim. Daha sonrakileri de, o gün kim yöneticilik yapmışsa, akşam bastırıldığında o seçsin. Her yönetici, yetkili olduğu süre boyunca nerede ne yapacağımızı istediği gibi belirlesin.”

Bu sözleri herkes onaylayınca, ilk günün kraliçeliğine Pampinea seçildi. Filomena bir defne ağacına doğru seyirtti. Bu ağacın yapraklarına çok değer verildiğini, başına defne yaprakları takılan kişinin saygınlık kazandığını oldum olası duyardı. Bir iki dal kopartıp güzel bir taç yaptı. Tacı Pampinea'nın başına taktı. Taç, krallık gücünün simgesi olacaktı.

Pampinea kraliçe olunca herkesin susmasını istedi. Daha önce üç genç erkeğin uşaklarıyla, sayıları dörde varan kadın hizmetçileri çağırtmıştı. Sessizliği Pampinea'nın sesi bozdu:

“Önce size topluluğumuzun her gününün bir önceki günden daha iyi olacağını, onurumuzdan bir şey yitirmeden istediğimiz sürece düzenli, eğlenceli günler geçireceğimizi söylemek istiyorum. Dioneo'nun uşağı Parmeno'yu kâhya yapıyorum, evin bakımından, mutfaktan o sorumlu olacak. Panfilo'nun uşağı Sirisco harcamaları yapacak, hesapları tutacak ve Parmeno'ya bağlı olacak. Tindaro hem kendi efendisi Filostrato'ya hizmet edecek, hem de uşakları başka iş yaparken Panfilo ile Dioneo'ya. Benim hizmetçim Missia ile Filomena'nın hizmetçisi Licisca, mutfağa kapanıp Parmeno'nun önerdiği yemekleri pişirecekler. Lauretta'nın

hizmetçisi Chimera ile Fiammetta'nın hizmetçisi Stratilia ise kadınların odalarını toplamak, evin temizliğini yapmakla görevli olacaklar. Her birinin uymasını istediğim bir ilke var: Bizi hoşnut etmek istiyorlarsa, nereye giderlerse gitsin, nereden gelirlerse gelsinler, ne görürlerse görsün, ne işitirlerse işitsinler, bize yalnızca iç açıcı haberler getirsinler.”

Bu kısa açıklamayı herkes onayladı. Pampinea yerinden doğrulup gülümseyerek:

“Etrafta bahçeler, çayırlar, gönlünüzce oyalanabileceğiniz bir sürü yer var. Ama yemek saatinde herkes dönmüş olsun, soğumadan yiyelim yemeğimizi.”

Yeni kraliçeden izin çıkınca genç erkekler, güzel kadınlar bir bahçeye doğru yürüdüler ağır adımlarla. Güzel güzel konuşular, değişik yapraklardan güzel taçlar ördüler, sevda türkülleri söylediler. Kraliçenin tanıdığı süreyi geçirmeden eve döndüklerinde, Parmeno'nun görevini özenle yerine getirmiş olduğunu gördüler. Giriş katındaki yemek odasına girince donatılmış masalarla, kar gibi örtülerle, gümüş gibi ışılan bardaklarla, her yana serpiştirilmiş katırtırnaklarıyla karşılaştılar. Getirilen suyla ellerini yıkadıktan sonra, kraliçe izin verince, Parmeno'nun gösterdiği yerlere oturdular. Tadına doyumaz yemekler, içimi güzel şaraplar getirildi sofraya. Yemekleri üç uşak götürüp getiriyordu, hiç gürültü etmeden. Bu güzel düzen herkesi keyiflendirdi, güle oynaya yenildi yemek. Sofra toplanınca, kraliçe çalgıların getirilmesini istedi. Kadınlar da erkekler de çok iyi oynamasını biliyor, içlerinden kimisi çalgı çalabiliyor, şarkı söyleyebiliyordu. Kraliçenin isteği üzerine Dioneo bir lavta, Fiammetta da bir viyola alıp kulakları okşayan bir hava çalmaya başladılar. Kraliçe uşakları karınlarını doyurmaya gönderdikten sonra, kadınlarla iki erkek halka olup adımlarını müziğe uydurdular. Ardından kimisi hüzünlü,

kimisi neşeli şarkılar söylediler. Kraliçenin, artık dinlenme zamanı geldiğine karar vermesine dek, böyle eğlenmeyi sürdürdüler. Kraliçe eğlenceyi sona erdirince, üç erkek, kadınlarından ayrı olan odalarına gittiler. Yatakları düzgündü, her taraf çiçek içindeydi, tıpkı öbür odalar gibi. Dinlenmek için soyunup dökünmeye başlayan kadınların odası da böyleydi.

Saat ikindiye çalmıştı ki, kraliçe kalktı; gündüz fazla uyunmanın sağlığa zararlı olduğunu söyleyerek, kadınları da erkekleri de uyandırdı. Daha sonra çimenlerin yüksek olduğu, güneşin vurmadığı bir çayıra gittiler. Hafif bir rüzgâr esiyordu. Kraliçenin isteğine uyup bir halka oluşturacak biçimde yeşil çimenlerin üstüne oturdular. Kraliçe dedi ki:

“Bakın güneş tepede, hava çok sıcak. Zeytinlerdeki ağustosböceklerinin sesi dışında çıt çıkmıyor. Başka bir yere gitmemiz akılsızlık olur. Burası ferah, serin. Canı isteyen oynasın diye satranç tahtalarını, taşlarını da getirttim. Bana sorarsanız oynamayın derim. Oyun, oyuncularından birinin üzülmesine yol

açar, ne öbür oyuncu, ne de oyunu izleyenler hoşlanır bundan. Oysa her birimiz bir öykü anlatacak olursak, herkes hoşnut kalır; günün bu sıcak saatlerini böyle geçirelim. Siz son öyküye gelmeden, güneş batmış, hava serinlemiş olur, istediğimiz yere gideriz o zaman. Dediklerimi onaylarsanız öykü anlatmaya başlayabiliriz. Yok, bu görüşü paylaşmıyoruz dersiniz, isteyen istediğini yapabilir akşama dek.”

Kadınlar da erkekler de, öykü anlatılmasından yana çıktılar.

“Öyleyse” dedi kraliçe, “bu ilk günümüzde herkes en sevdiği konuyu anlatsın, istediği gibi.”

Sonra sağında oturan Panfilo’ya dönüp gülümseyerek, dağarındaki öykülerden birini anlatarak ilk örneği vermesini istedi. Panfilo bu isteği hemen yerine getirdi, kendisini dikkatle dinleyenlere aşağıdaki öyküyü anlattı.

X

Pietro di Vinciolo akşam yemeği için arkadaşına gidince karısı eve bir delikanlı alır. Pietro geri gelir. Kadın delikanlıyı bir tavuk kafesinin altına saklar. Pietro, birlikte yemek yediği Ercolano'nun karısının eve bir delikanlı aldığından söz eder. Karısı, Ercolano'nun karısını ayıplar. Kötü bir raslantı sonucu, eşek, ayağı ile sepetin altındaki delikanlının eline basınca delikanlı bağırır. Pietro koşup onu görür, karısının oyununu anlar. Sonunda, çarpık eğilimleri karısı ile uzlaşmasını sağlar.*

Kraliçe öyküsünü bitirince, herkes Federico'yu ödüllendiren Tanrı'ya şükürler etti. Bu arada Dioneo, kendisine bir şey denilmesini beklemeden söze başladı:

Belki kötü alışkanlıkların yol açtığı geçici bir kusur, belki insan yapısından kaynaklanan bir eğilim, insanların iyi şeylerden çok, kötü şeylere gülmeleri sonucunu doğurur, özellikle de olay kendilerini ilgilendirmiyorsa. Bu nedenle, bir önceki çabamın olduğu gibi, şimdiki çabamın da amacı, içindeki sıkıntıları atıp yerlerine sevinci, neşeyi koymak olacak. Anlatacağım öykünün bir bölümünün ahlakla bağdaşmadığını biliyorum, sevdalı gençler. Ama yine de anlatmamazlık etmiyorum, çünkü hoşlanacağınızı sanıyorum. Bu öyküyü dinlerken, sanki bir bahçeye girdiğinizi, elinizi sakınarak uzatıp dikenleri bırakarak gülleri derdiğinizizi düşünün. Öyküdeki kötü

* Karılarının aldattığı iki erkeği konu edinen bu öyküde Boccaccio, 1. yüzyılda yaşayan Latin düşünür Apuleius'un *Metamorfosi* adlı romanındaki bir bölümden esinlenir.

adamı da dikenler gibi, kötü alışkanlığı, onursuzluğu ile başbaşa bırakın. Karısının sevda kurnazlıklarına kana kana gülecek, zor duruma düşenlerin mutsuzluklarını ise, paylaşacaksınız.

Bundan kısa bir süre önce Perugia'da Pietro di Vinciolo adında varlıklı biri yaşıyordu. Kendi isteğinden çok, başkalarını kandırmak, Perugianlıların kendisine ilişkin kanılarını değiştirmek amacıyla evlenmişti. Rastlantıya bakın ki, aldığı kadın etli butlu, kızıl saçlı, fıkır fıkır bir kızdı. Ateşini söndürmeye bir koca yetmez, iki koca isterdi. Oysa, vardığı kocanın ruhu başka eğilimler taşıyordu. Kısa sürede kocasını tanıyan kadın güzeldi, tazeydi, içi ateşli, bedeni güçlüydü. Huzuru kalmayan kadın sık

sık kocasına söyleniyordu. Yaşamları çekilmez olmuştu. Çok geçmeden kadın, evliliğin kocasının kusurunu düzeltmediğini, kendi sağlığını bozduğunu görünce, kendi kendine şunları dedi:

“Bu herif beni bırakıp sapık eğilimlerine uyuyor, kurak yerlerde nalınla dolaşmayı seviyor. Ben de, sulak yerlerde bir

başkasına yelken açtırırım. Onu erkek bilip erkeklerin hoşlandıkları şeylerden hoşlandığını sanarak, koca diye vardım. Üstelik, dünyanın drahomasını verdim. Erkek olmadığını bilsem, elbette varmazdım ona. Benim dişi olduğumu biliyordu, kadınlardan hoşlanmıyorsa ne diye evlendi benimle? Bu duruma dayanmam. Dünyadan elimi eteğimi çekmek isteseydim rahibe olurum. Böyle bir isteğim olmadığına göre, bu herifin gönlümü etmesini beklersem, boşuna bekler, yaşlanıp giderim. Yaşlandıktan sonra yakınmak bir işe yaramaz, gençliğim geri gelmez. Bir bakıma bana yol gösteriyor, o. Benim de, onun gibi bir delikanlı bulmam gerek. Onun davranışı kınanıyor, benimki ise övülecek. Ben yalnızca yasalara karşı çıkmış olacağım, oysa o hem yasalara, hem doğaya karşı gelmiş oluyor.”

Sık sık aklından bu düşünceleri geçiren kadıncağız, düşündüklerini gizlice gerçekleştirmek için, yılan besleyen kadın ermiş Verdiana'ya* benzeyen yaşlı bir kadınla işbirliği yaptı. Yaşlı kadının elinden tesbih, dilinden kilise babalarının öyküleri, ermiş Francesco'nun yaraları düşmüyor, hiçbir ayini kaçırmıyordu. Herkes ermiş gözüyle bakıyordu ona. Genç kadın bir fırsatını bulup amacından söz etti ona. Yaşlı kadın şu yanıtı verdi:

“İyi edersin kızım, her şeyi bilen Tanrı adına söylüyorum bunu. Böyle bir neden olmasa bile, sen de, senin benzerlerin de gençliğinizi boşa harcamamak için gerekeni yapmalısınız. Zamanı boşa geçirmiş olmanın pişmanlığından daha büyük pişmanlık olmaz. Yaşlanınca, ocak başında külleri eşelemekten başka ne gelir elimizden? Bunun bilincine varıp bu konuda tanıklık edebileceklerden biri de benim. Gençliğimin tadını çıkartmadığım, zamanın akıp gidişine bakmakla yetindiğim için, şu yaşlılık günlerimde içim sıkılıyor, yüreğim eziliyor.

* Resimlerde, aşını kendisini sokan iki yılanla paylaştığı gösterilen kadın ermiş.

Doğrusunu istersen, yine de bir şeyler yaptım. Beni aptal sanmanı istemem. Ne var ki, yapabileceklerimin tümünü yapmadım. Bunları anımsadıkça, kendime senin gözlerinle bakıp kimsenin benim için kılını bile kıpırdatmadığını gördüğüm duyduğum acıyı Tanrı bilir. Erkekler için durum böyle değil. Dünyaya, o işin dışında da, bin türlü yetenekle geliyorlar, yaşlı erkekler gençlerden daha değerli bile oluyorlar. Kadınlar ise o işle, çocuk doğurmanın dışında bir işe yaramıyorlar. Bizi sevmelerinin nedeni bu. Dediklerimin kanıtı, bir kadının bir sürü erkeği pes ettirebilmesi ama bir sürü erkeğin tek bir kadını pes ettirememesi. Madem bu amaçla dünyaya gelmişiz, sana bir daha söylüyorum, kocanın yaptığına fazlasıyla karşılık vermekle iyi ediyorsun. Yaşlandığında, ruhun bedeninden şikâyetçi olmaz böylece. Bu dünyadan ne elde edersen yanına kâr kalır. Özellikle biz kadınlar için durum böyle. Zamanı erkeklerden daha hızlı kullanmak zorundayız. Bildiğin gibi, yaşlanınca kocamız da, başka erkekler de yüzümüze bakmazlar. Kedilere masal anlatalım, sahanları, tencereleri sayalım diye mutfağa gönderirler bizi. Daha da kötüsü şarkılar düzerler bizim için: ‘Gençlere tadımlık yemekler, kocakarılar artık kemikler.’ Bunun gibi bir sürü şey derler daha. Sözü uzatmadan sana şunu söyleyeyim ki, içini dökmek için yeryüzünde benden daha uygun birini bulamazdın. Sözümü ne seçkinlerden esirgerim, ne de sertlerin, hırçınların karşısında eğilir, bükülürüm. Kim hoşuna gidiyorsa göster, gerisini bana bırak. Şunu da aklından çıkartma kızım. Bundan böyle okuyacağım dualara, çekeceğim tesbihlere senin ölülerini de katacağım, Tanrı’nın onları mumlarla, kandillerle aydınlatmasını isteyeceğim; ama ben yoksul bir kadını, katkını esirgemeyeceksin benden.”

Sözleri bitmişti. Genç kadın, yaşlı kadınla anlaşmıştı. O mahalleden sık sık geçen genç bir adam vardı. Görünüşünü

iyice anlattıktan sonra, ona rastlayacak olursa ne yapması gerektiğini söyledi. Sonra da, bir parça tuzlu et verip gönderdi kadını.

Birkaç gün sonra, yaşlı kadın söylenen adamı gizlice genç kadının odasına getirdi. Bir süre sonra, kadının canı isteyince bir başkasını getirdi. Genç kadın kocasından korkmakla birlikte, karşısına çıkan olanaklardan yararlanmamazlık etmiyordu. Günlerden bir gün, kocası Ercolano adında bir arkadaşına akşam yemeğine gidince, yaşlı kadından Perugia'nın en yakışıklı, en sevimli delikanlılarından birini getirmesini istedi. Yaşlı kadın denileni hemen yaptı. Genç kadın delikanlı ile yemek yemek için sofraya oturmuştu ki, Pietro açılması için kapıyı çaldı. Kapının çalındığını duyan kadın, beyninden vurulmuşa döndü. Delikanlıyı kaçırmayı ya da uygun bir yere saklamayı beceremeyerek, yemek odasının bitişiğindeki sandık odasında duran bir tavuk sepetinin altına gizledi. Sepetin üstüne de, o gün içini boşalttırmış olduğu bir çuvalı örttü. Bu işi çarçabuk bitirdikten sonra, kapıyı açtırttı. Kocasına eve girer girmez de:

“Yemeği çok hızlı yemişsiniz” dedi.

Pietro karşılık verdi:

“Yemeğin tadına bile bakmadık.”

“Niye bakmadınız?” dedi kadın.

Bunun üzerine Pietro şunları dedi:

“Dinle. Ercolano, karısı, ben sofraya oturur oturmaz, yanibaşımızda bir aksırık duyduk. Birinci, ikinci aksırıklara aldırmadık. Ama aksırıklar sürüyordu: Üç, dört, beş ve daha bir sürü. Hepimiz şaşırıştık. Sokak kapısını geç açıp bizi beklediği için zaten karısına kızmış olan Ercolano, büyük bir öfkeyle: ‘Ne demek bu? Kim hapsiriyor?’ diye sordu. Masadan kalkıp az ötedeki merdivene doğru gitti. Merdivenin altında,

fazla eşyaların, öte berinin koyulduğu bir yüklük vardı. Aksırığın oradan geldiğini sanarak, kapısını açtı. Kapıyı açar açmaz, keskin bir kükürt kokusu yayıldı etrafa. Daha önce de burnumuza kükürt kokusu gelmiş, yakınmaya kalkışınca kadın: ‘Az önce örtüleri kükürtle yıkadım, buharı emsinler* diye de merdivenin altına astım. Koku oradan geliyor’ demişti. Açtığı kapıdan yayılan koku biraz dağılınca içeriye bakan Ercolano, kükürtün etkisiyle aksırmış olan ve aksırmayı sürdüren adamı gördü. Aksırmasına karşın kükürt öylesine doluyordu ki ciğerlerine, bir süre sonra artık ne aksırabilecek, ne de başka bir şey yapabilecekti. Adamı gören Ercolano karısına bağırmağa başladı: ‘Az önce kapıyı niçin açmayıp bizi beklettiğini anladım şimdi. Bunu yanına bırakırsam, yazıklar olsun bana.’ Bu sözleri işiten, suçunun ortaya çıktığını gören kadın, bir şey demeden masadan kalktı, bilmediğim bir yere gitti. Karısının kaçtığını görmeyen Ercolano ise, durmadan adama dışarı çıkmasını söylüyordu. Ama adam bitkin durumda idi, Ercolano ne derse desin kılını kıpırdatmıyordu. Sonunda Ercolano, adamı bir ayağından tutup dışarı çekti ve onu öldürmek için, koşarak bir bıçak aramaya gitti. Karakolluk olmak istemediğim için, benim de içimi bir korku kaplamıştı. Yerimden kalktım, adamı öldürmesini ya da ona kötülük etmesini engelledim. Bağırıp çağırarak adamı savundum. Gürültüye komşular geldiler. Kendinden geçmiş adamı evden çıkartıp bir yerlere götürdüler. Bu nedenle yemeğin keyfi kalmadı. Dediğim gibi, tadına bile bakamadım hiçbir şeyin.”

Bunları dinleyen kadın, kendisi gibi becerikli başka kadınların da olduğunu ama kimi kez işlerinin rast gitmediğini anlamıştı. Ercolano’nun karısına seve seve arka çıkmaya hazırdı. Ama bir başkasının hatasını kınamanın, kendisine daha

* Kükürt buharının sararmış çamaşırları ağartma özelliği vardır.

rahat davranma olanağı sağlayacağını düşündü. Açtı ağzını, yumdu gözünü:

“Şu işe bakın! Dürüst, namuslu kadına bakın, amma da dürüst, amma da namusluymuş. Öyle temiz sanıyordum ki ruhunu, günahlarımın bağışlanması için aracılığını bile isteyebilirdim onun! İşin kötüsü, yaşını başını aldıktan sonra gençlere kötü örnek olması! Dünyaya gözlerini açtığı saate de, bu dünyada geçirdiği saatlere de lanet olsun. Bu namussuz, bu yüz karası kadın, yeryüzündeki bütün kadınların namusunu da iki paralık ediyor. Dürüstlüğü, kocasına verdiği bağlılık sözünü, onurunu bir yana bırakıyor. Kusursuz, saygın, onu el üstünde tutan kocasını bir başka erkekle aldatıyor. Kocasının onuruyla birlikte kendi onurunu da lekelemekten utanmıyor. Tanrı böyle kadınları benden uzak tutsun. Hiç acımamalı, öldürmeli, diri diri yakıp kül etmeli böylelerini!”

Sonra aklına, az ötedeki tavuk sepetinin altına sakladığı sevgilisi geldi. Vaktin geç olduğunu, gidip yatmasını söyledi Pietro’ya. Ama canı uyumaktan çok yemek yemek isteyen Pietro, akşam yemeğinden bir şeyin artıp artmadığını sordu. Kadın yanıt verdi:

“Ne yemeği? Sen evde yokken, biz yemek yemiyoruz ki! Ercolano’nun karısı mıyım ben? Yatmayacak mısın artık? En iyisi, git yat!”

O akşam Pietro’nun adamları köyden öteberi getirmişlerdi. Eşeklerini, sandık odasının bitişiğindeki ahıra bağlamış ama hayvanlara su vermeyi unutmuşlardı. Çok susayan eşeklerden biri başını yulardan kurtarıp ahırdan çıkmış, su aramaya koyulmuştu. Böyle dolaşırken, altında delikanlının gizlendiği tavuk sepetinin yanına geldi. Sepetin altına çömelmiş olan delikanlının ellerinden birinin parmakları sepetin dışına taşıyordu. İster rastlantı, ister talihsizlik sonucu deyin, eşek

bir ayağı ile delikanlının eline bastı. Canı çok acıyan delikanlı bir çığlık attı. Çıığı duyan Pietro şaşırıldı ve sesin evin içinden geldiğini anladı. Odadan dışarı çıktı. Ayağı delikanlının parmakları üstünde olan eşek, olanca ağırlığı ile bastırıyordu. Pietro:

“Kim var orada?” diye seslendi.

Sepete doğru koştu, sepeti kaldırıp delikanlıyı gördü. Eşegin bastığı parmakları acıyan delikanlı, Pietro kendisine bir kötülük eder diye korkudan titriyordu. Pietro delikanlıyı hemen tanıdı. Çarpık eğilimlerinin dürtüsüyle, uzun süre peşinde koşmuştu.

“Ne yapıyorsun burada?” diye sordu ona.

Ama sorusuna yanıt alamadı. Buna karşılık oğlan, Tanrı adına kendisine bir kötülük yapmamasını istedi. Pietro şunları dedi:

“Ayağa kalk. Bir kötülük yaparım diye korkma. Yalnız buraya nasıl, niçin geldiğini söyle bana.”

Delikanlı her şeyi anlattı. Karısının üzülmesine karşılık, oğlanı bulduğu için sevinen Pietro, onu elinden tutup karısının dünyanın en büyük korkusu içinde beklemekte olduğu odaya götürdü. Karısının karşısına oturup şunları dedi:

“Az önce Ercolano’nun karısını kınıyor, ateşte yakılması gerektiğini, hepinizin namusunu beş paralık ettiğini söylüyordun. Aynı şeyleri niçin kendin için de söylemedin? Kendin için bir şey söyleyemeyeceksen, senin yaptığını yapan o kadını kötüleyme yüreğın nasıl elverdi? Davranışının bir tek nedeni var. Siz kadınlar birbirinizin aynısınız. Kendi ayıbınızı, başkalarının ayıbı ile örtersiniz. Gökten ateş yağsa da, hepinizi yakıp kül etse. İğrenç yaratıklarsınız hepiniz.”

Kocasının kendisine sözle saldırganın ötesinde bir şey yapmadığını, üstelik böyle yakışıklı bir oğlanın elinden

tuttuğu için keyiften dört köşe olduğunu gören kadın kendini toparladı.

“Gökyüzünden ateş yağıp da biz kadınları yakıp kavurmasını istediğinden hiç kuşku duymuyorum” dedi. “Köpek ne kadar sopa severse, sen de bizi o kadar seversin. Ama Tanrı dileğini yerine getirmeyecek. Her neyse, seninle biraz dertleşelim, neden yakındığını söyle bana. Sen de bana, Ercolano’nun karısına davrandığı gibi davransaydın bir diyeceğim olmazdı. Ercolano’nun karısı ikiyüzlü, sofu, yaşlı bir cadaloz. İstedikini elde ediyor kocasından. Bir erkeğin karısına nasıl davranması gerekirse, kocası öyle davranıyor ona. Benim durumum öyle değil. Evet bana güzel giysiler, güzel pabuçlar alıyorsun. Ama bunun dışında nelerden yoksun kaldığımı biliyorsun. Kaç zamandır yatmadın benimle. Güzel giysiler verip de böyle davranmana, eski püskü giysilerle, yalınayak dolaşmayı yeğlerim, yeter ki yatakta gerektiği gibi davran bana. İyi dinle Pietro, ben de öbür kadınlar gibi bir kadıyım, onların istediğini istiyorum. Senin vermediğin şeyi başkalarında arıyorum diye beni kınama. Üstelik itlerle kopuklarla düşüp kalkmayarak, senin onurunu da korumuş oluyorum.”

Pietro tartışmanın gece boyunca sürebileceğini anlamıştı. Oysa karısı umurunda bile değildi.

“Peki, kadın” dedi, “bu konuda gönlünü ederim. Şimdi bir şeyler hazırlayıp da karnımızı doyursan iyi olur. Sanırım bu çocuğun da karnı, benim karnım gibi açtır.”

“Elbette aç. Aklına esip de geri geldiğinde, yemek için sofraya yeni oturmuştuk daha” dedi kadın.

“Öyleyse hemen yemek hazırla bize. Yemekten sonra, her şeyi yakınmayacağın gibi düzenleyeceğim.”

Kocasının keyfinin yerinde olduğunu gören kadın kalktı. Hemen sofrayı kurdurdu, daha önce hazırlamış olduğu

yemekleri getirtti. Hayırsız kocası ve delikanlı ile birlikte güle söyleye yemeğini yedi.

Yemekten sonra, üçünün de hoşnut kalması için Pietro'nun ne yaptığı aklımda kalmadı. Ama ertesi sabah kentin alanına gelen delikanlının, o gece daha çok karı mı, yoksa koca mı olduğuna karar veremediğini biliyorum. Kıssadan hisseye gelince sevgili kadınlar: Göze göz, dişe diş. O sırada karşılık veremiyorsanız, eşek duvara attığı çiftenin karşılığını alıncaya dek, aklınızdan çıkartmayın olanı.